

Ekspонат miesiąca - Listopad 2021 r.

Krzyż Rozbrojenie - Wypędzenie Niemców - Warszawa 11 XI 1918

Listopad jest miesiącem, w którym uroczysto obchodzimy między innymi Święto Niepodległości, będące pamiątką wydarzeń z 11 listopada 1918 roku. Warto pamiętać, że jednym z elementów wydarzeń związanych z procesem odzyskiwania niepodległości była akcja oddolnego rozbijania żołnierzy niemieckich, okupujących obszar Królestwa Polskiego przez członków Polskiej Organizacji Wojskowej.

Pamiątkę po tych wydarzeniach stanowi odznaka pamiątkowa Krzyż Rozbrojenie - Wypędzenie Niemców - Warszawa 11 XI 1918.

Odnaczenie ma kształt krzyża. Krzyż o wymiarach 32 x 32 mm jest wypukły w centrum. Między każdym z ramion znajdują się promienie, wycięte pod kątem prostym. Na jego ramionach znajdują się napisy: WYPĘDZENIE ROZBROJENIE NIEMCÓW WARSZAWA. Po środku odznaki znajduje się nałożony na nią orzełek legionowy. Siedzi ona na pelcie (tarcza Amazonek), a pośrodku niej znajduje się wewnętrzna tarcza z literą „L”. Pod nią po obu bokach półkolistą została umieszczona data 11 XI 1918. Na rewersie znajduje się słupek z okrągłą nakrętką. Jest ona lekko wypukła oraz wykonana z mosiężnej ciętej i doginanej blachy o średnicy 20 mm.

Odnaka jest dwuczęściowa. Została wykonana matrycowo z mosiądzu. Sporządzono ją przez bicie stemplem i patynowanie. Została wyprodukowana w zakładzie grawerskim Jana Knedlera w Warszawie.

Znajdująca się zbiorach Grajewskiej Izby Historycznej odznaka jest związana z osobą Jana Zyskowskiego. Została przekazana w formie depozytu przez jego wnuków: Irwinę Zaborowską-Kłoczko oraz Tadeusz Zaborowski.

Jan Zyskowski (1875-1945)

Jan Zyskowski urodził się w 1875 roku w Szczuczynie jako syn Marcina i Józefy Kozłowskiej. W rodzinnym mieście ukończył szkołę miejską. Większość swego życia związał jednak z Grajewem.

W 1918 roku aktywnie uczestniczył w rozbijaniu Niemców za co otrzymał Odznakę Za Udział w Rozbijaniu i Wypędzeniu Niemców w 1918 roku. Tuż po odzyskaniu niepodległości przekazał na odbudowę Rzeczypospolitej kosztowności w postaci biżuterii złotej, co zostało wymienione w „Gazecie Powiatowej” z tamtego okresu. Jak już zostało wspomniane w styczniu 1919 r. wystartował w wyborach do Sejmu Ustawodawczego i został wybrany posłem z ramienia Stronnictw Demokratycznych. Sprawował ten urząd w latach 1919-1922. Jako poseł aktywnie angażował się w rozwiązywanie trudnych lokalnych problemów początków okresu II RP.

Z zawodu był szewcem i miał własny zakład szewski, który pracował na potrzeby miejscowej ludności i stacjonującego w Grajewie wojska. Poza zakładem szewskim od 1922 r. był też właścicielem księgarni i czytelnicy na potrzeby mieszkańców i wojska, które stacjonowało w Grajewie. Była to Księgarnia Polska, która znajdowała się przy grajewskim Rynku w pobliżu kościoła i którą wcześniej prowadziła jego córka Stefania.

Jan Zyskowski był osobą aktywnie uczestniczącą w życiu międzywojennej społeczności miasta i państwa, czego przykładem są liczne piastowane przez niego funkcje społeczne. Był m.in. członkiem Ochotniczej Straży Pożarnej, ławnikiem w Grajewie, członkiem Towarzystwa Współdzielczego Handlu Skórami, członkiem Kasy pożyczkowo-oszczędnościowej w Grajewie, prezesem Chrześcijańskiego Związku Rzemieślników, wiceprezesem koła politycznego Stronnictwa Chrześcijańsko Demokratycznego w Grajewie, Radnym Miasta Grajewo. W 1939 roku został odznaczony Srebrnym Krzyżem Zasługi za działalność społeczną.

Po wybuchu II Wojny Światowej, będąc osobą publiczną, ze względu na zagrożenie ze strony okupantów musiał się

ukrywać. Wówczas to przedostał się przez Łomżę do Warszawy, gdzie zamieszkał z córką Stefanią. W końcu 1944 r., sądząc, że działania wojenne na terenie Grajewa już się zakończyły postanowił wrócić do domu. Dotarł do Białegostoku, gdzie zatrzymał się na plebanii u biskupa Jałbrzykowskiego. Okazało się, że na teren Grajewa nie może jeszcze wracać. Był 31 grudnia 1944 r. z przekazu świadków, którzy dotarli do żony i córki, wygłosił tego wieczora mowę patriotyczną i udał się na spoczynek. Następnego dnia 1 stycznia 1945 r. znaleziono go martwego w pokoju. Na zlecenie biskupa pochowany został na cmentarzu na Antoniuku w Białymstoku, gdzie spoczywa do dziś. Po zakończeniu działań wojennych powiadomiono o miejscu pochówku rodzinę.

Prywatnie był dwukrotnie żonaty. Z pierwszego małżeństwa z żoną Wiktorią Czaplicką (ur. w Szreńsku, powiat Mławski, córka Aleksandra i Ludwiki) miał dwójkę dzieci: córkę Stefanię i syna Mieczysława. Po śmierci żony 5 marca 1921 r. w Grajewie ożenił się ponownie z wdową Bronisławą Mikłaszewską (córka Konstantego i Stanisławy Waszkiewiczów). Ślub odbył się 16 stycznia 1922 r. w Warszawie. Miał z nią dwie córki Stanisławę Alicję i Józefę Krystynę.